

WERKINGS VERSLAG 2022

Rechtbank van eerste aanleg Antwerpen

Kamer voor de bescherming van de maatschappij

Sommige mensen met een psychische kwetsbaarheid en/of een verstandelijke beperking plegen onbewust een misdrijf, omdat ze hun daden niet altijd onder controle hebben.

De rechter kan dan beslissen die persoon te interneren. Die maatregel beschermt niet alleen de maatschappij, maar zorgt er ook voor dat de geïnterneerde begeleiding krijgt.

Zodat hij of zij een nieuwe start kan maken.

De interneringswet van 5 mei 2014 die van kracht is sinds 1 oktober 2016, hevelde de bevoegdheid van de Commissie tot bescherming van de maatschappij over naar de strafuitvoeringsrechtbank. Een speciale kamer, de kamer voor de bescherming van de maatschappij, of kortweg KBM, volgt de interneringsmaatregelen dan verder op.

Er zijn in Vlaanderen kamers voor de bescherming van de maatschappij in Antwerpen, Brussel en Gent. In Wallonië in Bergen, Brussel en Luik. Ze ressorteren onder de rechtbank van eerste aanleg, naast de burgerlijke rechtbank, de correctionele rechtbank en de jeugd- en familierechtbank, maar ze zijn enkel georganiseerd in de afdeling waar het hof van beroep zich bevindt.

Hoe verloopt een internering praktisch?

Wanneer de rechter vermoedt dat er een verband is tussen de feiten en een psychische problematiek, zoals bijvoorbeeld psychose, wordt een forensisch psychiater ingeschakeld. Die zal een psychiatrische diagnose stellen.

Daarnaast doet de forensisch psychiater ook een uitspraak over het verband tussen de psychische kwetsbaarheid en/of verstandelijke beperking en de gepleegde feiten, en over de mogelijkheid van een herhaling van de feiten.

Op basis daarvan kan een rechter iemand ontoerekeningsvatbaar verklaren.

De persoon krijgt dan geen straf maar een beschermingsmaatregel opgelegd: de internering. Hij of zij kan enkel met passende begeleiding terug naar de maatschappij. Hierover beslist de Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij (KBM).

Ze verwijst de persoon die geïnterneerd wordt naar de meest geschikte zorg. Dat kan gaan van een ambulante behandeling in de maatschappij tot een opname in een hoog beveiligde setting.

De keuze hangt onder meer af van de aard van de psychiatrische problematiek, het risicoprofiel en het vereiste veiligheidsniveau.

Internering betekent niet dat iemand doorlopend in een gesloten instelling verblijft. Sommigen verblijven op een halfopen afdeling of wonen zelfstandig, anderen in een psychiatrisch centrum of gevangenis

Wanneer in één van de rechtbanken in het rechtsgebied van het hof van beroep Antwerpen een interneringsmaatregel wordt uitgesproken, wordt het dossier overgemaakt aan de kamer voor de maatschappij Antwerpen voor uitvoering van de interneringsmaatregel.

De geïnterneerde persoon kan op het ogenblik van de eerste zitting van de KBM in vrijheid zijn of gedetineerd.

De KBM kan de geïnterneerde plaatsen in een inrichting of overplaatsen naar een andere inrichting. Dat kan een speciale afdeling bij een gevangenis zijn, een afdeling tot bescherming van de maatschappij, een forensisch psychiatrisch centrum of een privé inrichting waar mee de overheid een overeenkomst over de plaatsing heeft afgesloten.

Tegelijk met de plaatsing of overplaatsing kan de KBM bijkomende uitvoeringsmodaliteiten toekennen: uitgaansvergunningen om diverse redenen ¹waarbij de geïnterneerde de inrichting maximum 16 uur mag verlaten om bv familie te bezoeken, deel te nemen aan externe activiteiten, een opleiding te volgen of zijn of haar reclasseringsplan voor te bereiden. De KBM kan ook verlof met overnachting toestaan of, beperkte detentie, dat de geïnterneerde toelaat om op regelmatige wijze de inrichting te verlaten om therapie of opleiding te volgen, te werken of tijd door te brengen bij familie.

Een andere vorm van uitvoering van de internering is het elektronisch toezicht, waarbij de geïnterneerde wordt gecontroleerd met een enkelband. Deze modaliteit komt in praktijk zeer weinig voor. Op het ogenblik van het schrijven van dit verslag zelfs niet.

De meerderheid van de mensen die de KBM Antwerpen is vrij op proef. Dit is een ambulante of residentieel zorgtraject met een verlengbare proeftermijn van drie jaar waarbij voorwaarden moeten worden nageleefd.

Een laatste uitvoeringsmodaliteit noemen we de VILO². Geïnterneerden zonder verblijfrecht in België of die België willen verlaten, kunnen hierom verzoeken.

De internering eindigt op het einde van een proeftermijn én wanneer de persoon een nieuw evenwicht gevonden heeft en het risico op nieuwe feiten gedaald is.

¹ Om affectieve, sociale, morele, juridische, familiale, therapeutische, opleidings- of professionele belangen te behartigen die zijn/haar aanwezigheid buiten de inrichting vereisen. Om een medisch onderzoek of medische behandeling buiten de inrichting te ondergaan. Of om de sociale re-integratie voor te bereiden.

² Voluit: de vervroegde invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering.

Werkingsverslag 2022

Onze mensen

Ook in 2022 startten we met een onvolledige bezetting en zetelde de KBM met plaatsvervangende voorzitters. Het spreekt voor zich dat dit een logistieke uitdaging was. Niet alleen moesten de termijnen voor het beraad worden gerespecteerd, de plaatsvervangers zetelden ook nog in hun eigen kamer. We zijn erin geslaagd om dit allemaal in goede banen te leiden.

Vanaf 1 maart verhoogde Rob Perriëns ons als nieuwe voorzitter. Alhoewel, nieuw? Rob is jarenlang plaatsvervangend voorzitter geweest bij de Commissie tot bescherming van de maatschappij Antwerpen en was vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe interneringswet, voorzitter bij de collega's van de KBM Gent.

De pool van plaatsvervangend voorzitters werd ook uitgebreid met Roland Cassiers en Fabienne Nackaerts. Zij, maar ook Marc De Munck, Brigitte Hauben en Guy Segers hebben uitstekend werk verricht.

Aan de kant van de assessoren zijn Iman Kastit (werkend assessor in interneringszaken, gespecialiseerd in klinische psychologie) en Lieven Gijssels (werkend assessor in strafuitvoeringszaken en interneringszaken, gespecialiseerd in sociale re-integratie) zo goed als het hele jaar in de weer geweest.

In april en mei konden we rekenen op de bereidwillige hulp van Ilse Caes, Jill De Ridder, Sophie Maes, Nele Van der Speeten, Leen Van de Velde, Sabrina Collette en Martine Pieraerts voor vervanging.

Allemaal netjes zoals artikel 322 van het gerechtelijk Wetboek voorschrijft. Ook voor hen was het geen eenvoudige opgave. Sommigen hebben elders dan op de rechtbank een job met een volle agenda en hebben geen toegang tot de server van de rechtbank. Het was wat behelpen maar ook dat is gelukt.

De assessoren namen in 2022 ook deel aan volgend overleg:

- overleg justitiehuis Antwerpen - KBM – OM (juni);
- Intern overleg tussen de SURB-kamers (september);
- Overleg PC Sint-Amandus Beernem : voorstelling project Integrale Respons op Intrafamiliaal Seksueel Misbruik (september)
- overleg SURB – justitieuizen – PSD (oktober);
- netwerk internering hof van beroep Brussel NL (november).

En aan volgende studiedagen:

- Grondige opleiding intra-familiaal geweld (maart);
- Risicotaxatie (oktober).

De **griffie** werkt over de 3 kamers heen (ondertussen 4 door de inwerkingtreding van de hoofdstukken van de WERP ³over de straffen minder dan drie jaar) waarbij er telkens wel iemand het aanspreekpunt is voor een bepaalde kamer. Voor de KBM is dat aanspreekpunt Luen Herkes maar ook de andere

griffiemedewerkers zijn inzetbaar voor de KBM. Helaas heeft Luen eind september de rechtbank verlaten, maar Emma Holemans vervangt haar uitstekend. Verder ook niets dan goeds over Angela, Messalina en Odin.

De wetgeving inzake strafuitvoering en internering bevat strikte regels m.b.t. de oproeping voor de zitting en de verzending, aan meerdere bestemmingen, van de vonnissen of beschikkingen. Dagelijks komen zeer veel documenten toe op de griffie (verzoeken, adviezen, verslagen, ...) die moeten worden verwerkt en in het juiste dossier gerangschikt.

Bovendien zijn de regels over veroordeelden en geïnterneerden onderling verschillend. De strenge voorschriften en korte wettelijke termijnen zorgen voor een hoge werkdruk.

Corona heeft ons vorig jaar al doen nadenken over wat er sneller en eenvoudiger kan: Het luik internering van het GEJO ⁴is zodanig geprogrammeerd dat dringende stukken rechtstreeks bij de dossierbeheerder komen zodat deze niet apart door de griffie moeten worden voorgelegd of doorgestuurd. Dit staat volledig op punt.

De KBM werkt grotendeels digitaal.

Het papieren dossier bestaat enkel nog voor wie geen toegang heeft tot GEJO. Advocaten maken volop gebruik van de bij wet voorziene mogelijkheid om het dossier op te vragen en komen nauwelijks nog fysiek naar de griffie voor inzage.

De griffie gebruikt de applicatie JustSendit om hen de gevraagde stukken te bezorgen.

³ De Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

⁴ Het Geïntegreerd Elektronisch Justitieel Opvolgdossier

Waar we vorig jaar nog schreven dat de digitale vooruitgang teniet gedaan wordt door de andere systemen die de griffie moet voeden: SURTAP (werklastmeting), I+Belgium (seinigen politie) maar dat er wel licht aan het eind van de tunnel zou zijn omdat Justitie bezig is om al deze systemen aan mekaar te koppelen zodat één invoer van informatie volstaat, is er weinig gebeurd. We werken nog steeds op dezelfde manier, wat driedubbel werk is.

Wat echt ontbreekt is een goede agenda. Die hebben we dan maar zelf gecreëerd.

Hierin staan de correcte wettelijke vaststellingstermijnen voor de eerste zitting, de deadlines voor het verder beheer van de internering en een overzicht van de eindverslagen in het kader van de procedure definitieve invrijheidstelling die de komende maand moeten binnenkomen. Deze “toolbox” laat ook toe om een overzicht te maken van welke mensen er allemaal achter die dossiers zitten, waar ze zich bevinden en onder welke modaliteit.

Op de volgende pagina's lees je meer hierover.

Onze populatie

Doorheen het jaar komen er nieuwe dossiers binnen en worden geïnterneerde personen definitief in vrijheid gesteld. Soms valt er ook een overlijden te betreuren.

Begin januari 2022 telde de populatie van de KBM Antwerpen 864 actieve dossiers. Eind 2022 waren dat er 900.

Onze jongste geïnterneerde is 19 jaar op het moment van dit verslag (al is hij bijna jarig). De twee oudsten zijn 86 jaar. En er is nog een tachtiger.

We moeten hierbij wel vertellen dat de werking van de KBM fundamenteel anders is dan deze van de SURB.

Een geïnterneerde beslist namelijk niet zelf over zijn traject. Een veroordeelde is vrij om verzoeken te doen, waarna zijn of haar zaak op zitting komt. Doet hij of zij dat niet en wordt de keuze gemaakt om einde straf te doen, dan is er geen opvolging door de SURB (en ook geen cijfermateriaal).

Een geïnterneerde wordt vanaf de eerste zitting opgevolgd tot aan de definitieve invrijheidstelling.

Daarom zijn er wel gegevens van alle geïnterneerden maar niet van alle veroordeelden.

Het overzicht hieronder is de dag opname van 31 december 2022. Verderop hebben we het dan over de instroom en de uitstroom.

Internering is een mannenzaak?

De populatie geïnterneerden is een hoofdzakelijk mannelijke groep. 7,9 % zijn vrouwen, 92% zijn mannen.

Van de vrouwelijke geïnterneerden (70) zijn er 49 vrij op proef en 18 geplaatst. 1 dame verblijft in Frankrijk en 1 staat al jaren geseind.

Van de mannelijke geïnterneerden (831) zijn er 354 geplaatst (1 met beperkte detentie) en 415 vrij op proef. 1 geïnterneerde heeft elektronisch toezicht,

Voor de plaatsingen is het belangrijk om te weten waar de plaatsing wordt uitgevoerd.

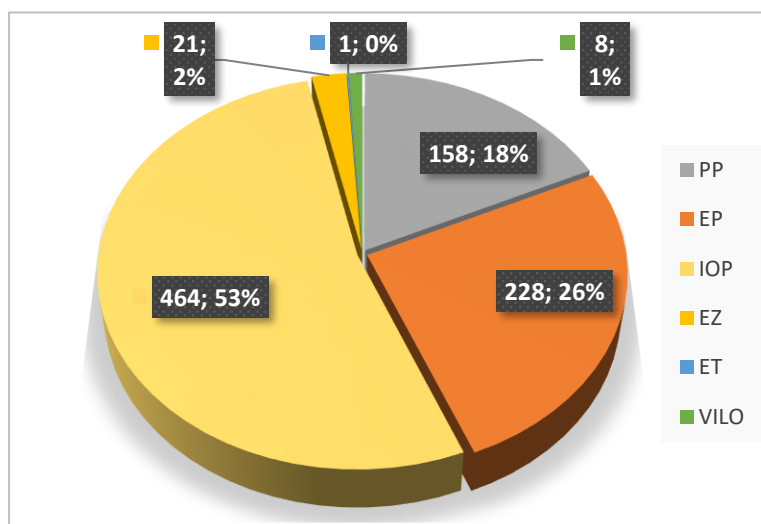
Dat kan zijn in de psychiatrische afdeling van een gevangenis, in een inrichting of afdeling tot bescherming van de maatschappij (nog steeds in een gevangenis), in een forensisch psychiatrisch centrum of in een privé inrichting die door de overheid erkend is.

De plaats van de plaatsing

Op 31 december 2022 waren (zowel mannen als vrouwen) 387 personen geplaatst. 158 penitentiaire plaatsingen en 229 extra penitentiaire plaatsingen in een zorginrichting.

Bij de extra penitentiaire plaatsingen zien we 9 vrouwen in Levanta, 6 vrouwen in FPC Antwerpen. De rest (6) zit in de gevangenissen van Antwerpen of Brugge.

Bij de mannen zien we 186 plaatsingen in de FPC's van Antwerpen en Gent. 26 personen verblijven onder het statuut plaatsing in de Zorggroep Sint-Kamillus in Bierbeek: 28 personen op de afdeling langdurige forensische psychiatrie (LFP, of De Longstay) en op de GoLF (afdeling geïntegreerde ondersteuning voor personen met een Licht verstandelijke beperking binnen een forensische context (GoLF) bij de Zorggroep Sint-Kamillus). Nog veel te veel mensen zitten in de gevangenissen: 67 in Merksplas, 20 in Turnhout, 62 in Antwerpen, 2 in Sint-Gillis, 3 in Leuven-Hulp en 4 in Brugge (waarvan 3 vrouwen)

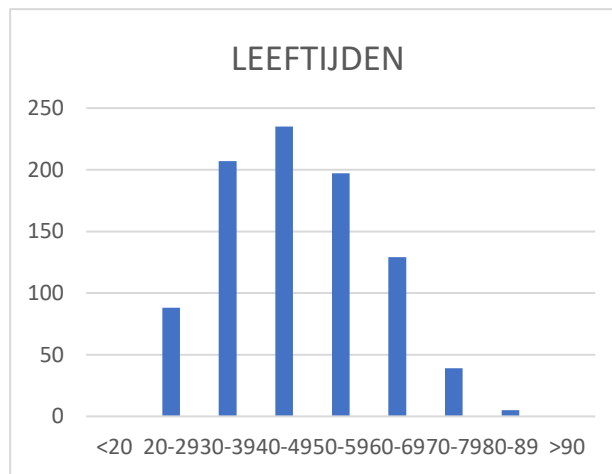

De leeftijd van onze populatie

De leeftijdscategorie 26 tot 45 jaar is het meest vertegenwoordigd.

<20	0
20-29	88
30-39	207
40-49	235
50-59	197
60-69	129
70-79	39
80-89	5
>90	0

Totaal	900
--------	------------

De instroom

Bij meten van het aantal nieuwe dossiers moeten we een keuze maken: tellen we de datum waarop het dossier aanhangig wordt gemaakt door het OM of de datum waarop de geïnterneerde voor het eerst voor de KBM verschijnt?

We zijn (ook vorig jaar) uitgegaan van de datum van de eerste zitting. In de periode tussen de aanhangig making van het dossier en de eerste zitting moeten er nog adviezen worden geschreven, slachtoffers bevraagd enz, ... en is het dossier nog niet in staat.

In 2022 werden er aldus 101 nieuwe interneringsmaatregelen in uitvoer gebracht. 92 hiervan waren nieuwe dossiers, de rest (9) had al een interneringsmaatregel in uitvoer en werd bijkomend geïnterneerd.

Zo goed als alle mensen werden binnen de voorziene termijn (3 maanden nadat de interneringstitel definitief geworden is) gezien.

In de gevallen waar deze termijn overschreden is, bleef dat in de meeste gevallen beperkt. Dit had vooral te maken met twee factoren: de mogelijkheid om een zitting te organiseren in de gevangenis (wat in praktijk eens per maand kan) en de wenselijkheid om een nieuw dossier met de vaste samenstelling van de KBM op te starten (en weg te laten uit de vakantiekamer).

De uitstroom

Een interneringsdossier kan op verschillende manieren worden afgesloten:

- door een beslissing tot definitieve invrijheidstelling op het einde van de opgelegde proeftermijn;
- door definitieve invrijheidstelling van rechtswege na een verblijf van langer dan 6 jaar in het buitenland;
- door overname van de maatregel door een buitenlandse rechtbank;
- door overlijden.

Definitieve invrijheidstelling

De definitieve invrijheidstelling werd in 2022 45 keer toegekend. 129 keer niet.

Een geïnterneerde onder de modaliteit “vervroegde invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied of met het oog op overlevering” werd van rechtswege definitief vrijgesteld.

Overname interneringsmaatregel

De Nederlandse en Roemeense autoriteiten namen elk een interneringsmaatregel over.

Overlijden

In 2022 zijn er 14 geïnterneerden overleden.

De zittingen

De kamer voor de bescherming van de maatschappij zetelt op maandag in alle inrichtingen waar geïnterneerden verblijven. Dat kan zijn onder plaatsingsstatuut of onder de modaliteit invrijheidstelling op proef.

De KBM zetelt maandelijks in de FPC' s van Gent en Antwerpen, in de inrichting tot bescherming van de maatschappij Merksplas en de gevangenis van Antwerpen. In 2022 gingen er ook zittingen door in de afdeling tot bescherming van de maatschappij bij de gevangenis van Turnhout. Er waren ook meerdere zittingen in het PC Sint-Jan-Baptist te Zelzate en bij de Zorggroep Sint-Kamillus in Bierbeek.

Er waren ook plaats bezoeken van de voorzitter en griffier aan een geïnterneerde die in de ziekenboeg van de gevangenis Brugge verbleef en bij iemand in FPC Gent.

De KBM had ook een zitting in de instelling Klavier in Malle. Hier verblijven geïnterneerden onder de modaliteit invrijheidstelling op proef met een VAPH⁵erkenning. Voor deze groep

⁵ Vlaams agentschap voor personen met een handicap.

is het vaak moeilijk en stresserend om naar de zitting in Antwerpen te komen. Bovendien moet er ook individuele begeleiding worden voorzien voor de verplaatsing.

Verder is er ook elke dinsdagvoormiddag een niet-openbare zitting in het gerechtsgebouw. In principe worden hier alle geïnterneerden gezien die in vrijheid zijn. Maar zoals hoger aangegeven kunnen deze mensen ook worden gezien in de instellingen waar ze verblijven.

En tot slot voorziet de interneringswet ook nog een schriftelijke procedure met betrekking tot hoogdringende verzoekschriften over de uitvoeringsmodaliteiten van de internering of verzoeken tot aanpassing van de voorwaarden die hieraan verbonden zijn.

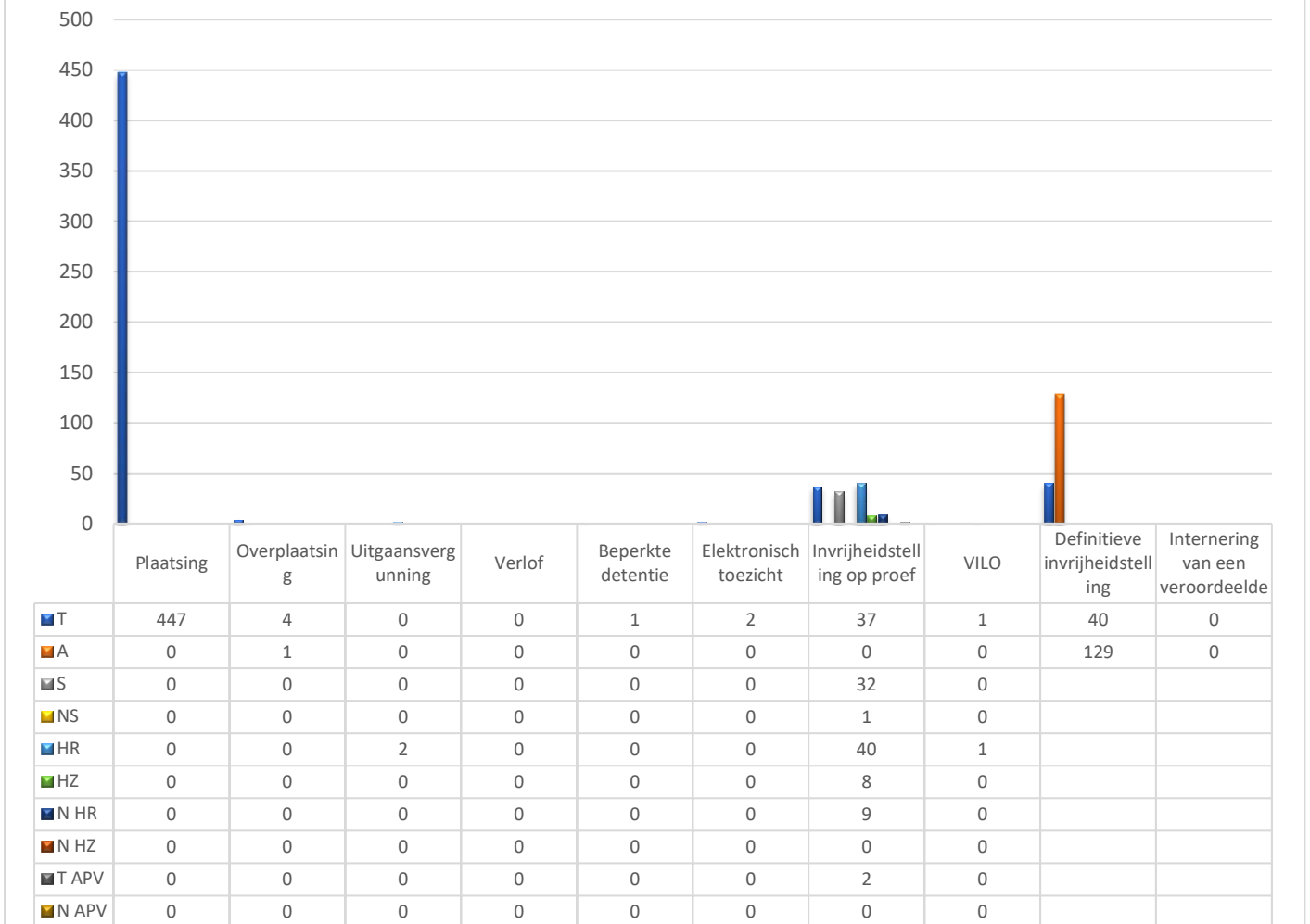
In 2022 was de verhouding tussen behandeling van zaken met zitting en de schriftelijke procedure 785 / 351. (in 2021 795/305)

De beslissingen

In totaal nam de kamer voor de bescherming van de maatschappij in 2022 1136 beslissingen (36 meer dan in 2021).

De aard van de beslissing kan een toekenning of een afwijzing van een modaliteit zijn, de schorsing, herroeping of herziening ervan of de al dan niet aanpassing van de voorwaarden die aan de modaliteit zijn verbonden.

Overzicht beslissingen bij vonnis

⁶ T= toekenning | A= afwijzing | S= schorsing | NS= niet-schorsing | HR= herroeping | HZ= herziening | N HR= niet-herroeping | T APV= aanpassing voorwaarden

Overzicht beslissingen bij beschikking

